

het geval van Darius, een rol gespeeld door de doofstomme acteur Howie Seago, die in *Ajax* ook al de titelrol voor zijn rekening nam. Seago spreekt 'met zijn handen', terwijl de andere acteurs beurtelings zijn tekst zeggen. Zo word je je opeens heel erg bewust van de expressiviteit van die gebarentaal, en Darius wordt terzelfdertijd een haast mytisch personage, waarin alle andere personages ten dele opgaan. Minder evident is de rol van de boodschapper: die wordt gedanst door de Javaan Martinus Miroto, uit de hofcompagnie van de koning van Jogjakarta. Miroto maakt gebruik van een amalgaam van vooral Indonesische, maar ook Westerse danstechnieken – hij studeerde o.a. enkele maanden bij Pina Bausch, om de boodschap van de nederlaag van Xerxes te 'verbeelden'. Ook zijn tekst wordt gezegd door de andere acteurs.

Participatie

De Perzen is niet historiserend, maar het gaat evenmin om een eenzijdige actualisering. Sellars probeert open beelden te creëren, die een scala van interpretatiemogelijkheden bieden. Tot op zekere hoogte zijn ze 'hedendaags', maken ze deel uit van 'onze' leefwereld, maar dat wil niet zeggen dat ieder spoor van het oorspronkelijke, klassieke werk eruit verdwenen is. De laatste scène van de voorstelling – Xerxes' tirade – is hier een mooi voorbeeld van. Eigenlijk vormt ze een complete stijlbreuk met het voorgaande omdat er wordt overgegaan van een enorme intensiteit en gelaagdheid naar een volledige kaalslag: de zaallichten worden aangeknip, geluid en microfoons worden uitgeschakeld. Sellars zag er letterlijk vanaf deze scène te ensceneren: hij wou dat de destructie en de uitzichtloosheid die in het stuk op dat moment een feit zijn, ook op scène terug te vinden zouden zijn. John Ortiz, als Xerxes, krijgt het gewicht van deze scène dan ook totaal op zijn schouders. Hij is enerzijds Aeschylus' Xerxes, die bij zijn terugkeer wordt beklaagd en terechtgewezen door de oude wijzen van het koor, omdat hij het machtige Perzische rijk in de vernietiging heeft gestort. Anderzijds ontstaat er ook een andere dimensie. Sellars bewoog zowat hemel en aarde om het supertalent Ortiz, die net de opnamen van de nieuwe *De Palma*-film had beëindigd, maar in het geheel geen klassieke achtergrond heeft, voor deze rol te strikken. Hij is 23, van Puertoricaanse afkomst, en groeide op in de zwarte wijk van Brooklyn, New York en met zijn slepende en suizende accent heeft hij onmiskenbaar iets van een "screaming American street kid". Even lijkt er een schaduw van de rellen

in South-Central L.A., de stad waar Sellars woont en werkt, in deze productie van een Griekse tragedie op te doemen...

Wat heel wat toeschouwers en ook journalisten in Salzburg bleek te irriteren, was dat in deze productie zo expliciet over een uitgesproken politieke kwestie als de Golfoorlog wordt gesproken. Sellars verantwoordt dat als volgt: hij stelt dat de Golfoorlog zowat de meest gecensureerde oorlog in de geschiedenis van de journalistiek moet zijn geweest. Het Pentagon controleerde alle berichtgeving, het aantal slachtoffers aan Iraakse zijde werd zorgvuldig verborgen gehouden. Theater kan in de toekomst volgens Sellars allicht functioneren als een alternatief medium voor publieke informatie, dat in staat is de resultaten van onze kostbare 'objectiviteit' een menselijk gelaat te geven: 'Televisie laat je een toeschouwer zijn, maar theater maakt van je een participant.'

De functionaliteit van kunst, en van theater in het bijzonder, is voor Sellars haast een obsessie. Theater dat niet 'bruikbaar' is voor de maatschappij waarin het tot stand komt en dat de toeschouwer niet zeer expliciet confronteert met bepaalde problemen of wantoestanden, vindt hij vrijblijvend en interesseert hem niet. Politici beschikken niet meer over de verbeelding om de samenleving door te lichten en om te vormen. Het is de plicht van de kunstenaar om zijn verbeelding heel politiek te gebruiken. Daarom wil hij ook dat zijn producties, in de mate van het mogelijke, worden getoond op grote festivals of in grote theaters in belangrijke steden. Daar kunnen de politieke stellingnames die ze bevatten de meeste invloed uitoefenen, hoe gering ook. Ook voor *De Perzen* is dat weer zo: na de festivals van Salzburg en Edinburgh loopt de productie nog in de Mark Taper Forum, het grote theater in L.A., en in Bobigny in Parijs en het Hebeltheater in Berlijn.

Sellars gaat in die functionaliteit heel ver: zo vindt hij dat theater, dat wordt gemaakt in een samenleving in crisis, in die crisis moet delen. *De Perzen* is een productie zonder decor, met een heel eenvoudige belichting, die heel makkelijk van het ene theater naar het andere kan verhuizen. Sellars hoopt de voorstelling ooit nog te kunnen laten spelen in middelbare scholen in de Verenigde Staten: hij vindt dat ze daar eigenlijk thuishoort. Volgens hem was *Pelléas et Mélisande* in Amsterdam zijn laatste productie met een erg dure en uitgewerkte vormgeving: samenwerking met grote scenografen zit er nog wel in, maar ze zullen zich aan kleinere budgetten dienen aan te passen.

Het L.A.-Festival

Van deze problematiek is het slechts een stap naar dat aspect van Sellars' werk dat hij zelf veruit het belangrijkste vindt en dat zowat de helft van zijn tijd opsloort: het Los Angeles Festival, waarvan hij de – onbetaalde – directeur is, en dat om de drie jaar wordt georganiseerd. Sellars vindt het een voorrecht te kunnen werken in L.A.: hij beschouwt die stad waarin een enorm aantal mensen en culturen tracht samen te leven, als een laboratorium van de 21ste eeuw. Met het L.A.-Festival probeert hij een bescheiden bijdrage te leveren tot het slagen van dat project. Een poging om een cultureel netwerk in de stad tot stand te brengen, dat de inwoners van L.A. laat kennismaken met de rijkdom en de verscheidenheid van de artistieke activiteit in hun eigen stad om hen zo dicht bij elkaar te brengen. De editie 1993, die loopt tot eind oktober, legt de klemtoon op de Afrikaanse, Afrikaans-Amerikaanse en Arabische kunstenaars die in L.A. werken, en staat in het teken van de thema's Thuis, Plaats en Herinnering. Waarom? De meeste inwoners van L.A. leven niet op de plaats die hun thuis is en trachten de herinnering aan thuis zo levendig mogelijk te houden. 'De eerste positieve noot uit L.A. zal komen van de wereld van de cultuur', aldus Sellars.

Jan Goossens